

Leipomotyölain kumoamisesta ja vähän myös yleissitovuudesta

Leipomotyölaki kumotaan 1.3.2025. Näin pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelmaan on kirjattu. On hienoa, että laki vihdoon kumoutuu, vaikka sen kumoaminen tuo uudenlaisia haasteita leipomotoimialalle. Leipomotyölaki on nykymuodossaan työlaainsäädäntömme häpeäpilkku. Leipomotyölaista puuttuu kokonaan lain soveltamisala. Laissa ei siis ole ollut määrystä siitä, kenen tai keiden lakia tulee noudattaa ja/tai keihin lakia tulee soveltaa? Mutta silti monet suuret leipomot ovat sitä noudattaneet. Voi hyvin kysyä, ovatko leipomoyritykset noudattaneet lakia vain lain nimen johdosta, tietämättömyyttään vai ay-liikkeen pelon takia?

Leipomotyölain epämääräisyys ei ole noussut leipomoalalla ongelmaksi, koska pienet ja keskisuuret leipomot ovat maksaneet 100%:n yötyölisää leipomoiden työntekijöitä koskevan työehtosopimuksen edellyttämällä tavalla, eivät leipomotyölain perusteella. Ja suuret kolmivuorotyötä (osittain myös kaksivuorotyötä) teettävät leipomot ovat suostuneet noudattamaan leipomotyölakia ja maksaneet 100%:n yötyölisää tuon lain perusteella, vaikka siihen ei lain soveltamisalan puuttuessa ole enää vuosikausiin välttämättä ollutkaan laissa säädettyä velvoitetta.

Positiivista leipomotyölain kumoamisesta on myös se, että työmarkkinaosapuolet ETL ja SEL ovat pakotettuja miettimään leipomoiden työntekijöitä koskevaa työehtosopimusta ja sen sisältöä kokonaan uudella tavalla. Taustalla ei ole enää vain yhteen toimialaan kohdistuvaa epämääräistä erityislainsäädäntöä, joten tes-neuvottelut käydään jatkossa samalla tavalla kuin kaikilla muillakin teollisuuden toimialoilla.

Olennaista on huomioida, että tuon maailman jäykimmän työehtosopimuksen sopimuskausi päättyy 31.1.2025, eli ennen leipomotyölain kumoamisen voimaantuloa 1.3.2025. Tulevalle työehtosopimuskierröksellä neuvotteluosapuolet ETL ja SEL neuvottelevat ja päättävät siitä, miten leipomotyölain kumoaminen huomioidaan työehtosopimuksen sisällössä. Osapuolet voivat päättää esimerkiksi niin, että 100%:n yötyölisä poistuu kokonaan myös työehtosopimuksesta tai niin, että 100 %:n lisä koskee jatkossa tasapuolisesti kaikkia työehtosopimuksen piirissä olevia, työaika muodosta riippumatta. Aika näyttää millaiseen lopputulokseen osapuolet neuvottelujen jälkeen tuon osalta päätyvät. Lienee kuitenkin selvää, että tilanne ei voi pysyä entisellään, vaan erilaisia muutoksia väistämättä tulee leipomoalan työehtosopimukseen.

Ay-liike on tämän vuoden aikana viestittänyt julkisuuteen ja kansanedustajille, että leipomotyölakia ei saisi kumota erityisesti sen takia, että lain kumoamisen myötä myös leipomoalan työehtosopimuksen yleissitovuus voi poistua. Noilla kahdella asialla ei kuitenkaan ole mitään suoranaista tekemistä toistensa kanssa. Mutta kun ay-liike virheellisesti ja tarkoitushakuisesti toisin väittää, jäljempänä muutamia näkemyksiäni yleissitovuuteen liittyen.

Yleissitova työehtosopimusjärjestelmä on perusajatukseltaan hyvä. Järjestelmän lähtökohta on, että samanlaisia tuotteita

valmistavat yritykset noudattavat samaa työehtosopimusta ja toimivat siten samanlaisilla pelisäännöillä. Tuo hieno periaate ja todellisuus eivät kuitenkaan kohtaa. Leipomoala on tästä hyvä esimerkki. Monet sadat suomalaiset leipomot ja konditoriat noudattavat yleissitovuuden nojalla leipomoiden työntekijöitä koskevaa työehtosopimusta. Mutta leipomo- ja konditoriatuotteita valmistetaan Suomessa kuitenkin myös monen muun työehtosopimuksen työehtoja noudattaen, kuten esimerkiksi majoitus- ja ravitsemusalan, kaupan, liha-alan sekä ns. peruselintarvikkeen

työehtosopimuksen ehtoilla. Näissä sopimuksissa on huomattavasti joustavampia työaika määräyksiä kuin mitä on leipomoiden työntekijöitä koskevassa työehtosopimuksessa. Tuon takia myös monet leipomo- ja konditoria yritykset, kun niillä on ollut siihen mahdollisuus, ovat siirtyneet noudattamaan jotain edellä mainituista työehtosopimuksista.

Näkemykseni on, että yritysten on hyvä noudattaa ETL:n ja SEL:n solmimaa leipomoiden työntekijöitä koskevaa työehtosopimusta joko ETL:n jäsenenä tai yleissitovuuden kautta, jos työehtosopimus on sisällöltään kokonaisuus huomioiden kaikkien osapuolten kannalta kohtuullinen. Tähän kokonaisuusvertailuun vaikuttavat myös kilpailevien toimialojen työehtosopimukset ja niiden sisältö. Mutta jos elintarvikealalla ”pysytään menneisyydessä” ja leipomoalan tes-ratkaisu tehdään vain suuryrityksiä ja heidän työntekijöitään ajatellen, yleissitovuuden poistuminen voi olla ainoa vaihtoehto, jolla yritystoiminnan keskittymistä ja pienempien yritysten katoamista markkinoilta voidaan yrittää hidastaa.*

On kuitenkin selvää, että yleissitovuuden poistuminen aiheuttaisi leipomoalalle sekasortoisen tilanteen, kun vain osalla leipomoalan yrityksistä olisi velvollisuus noudattaa työehtosopimuksen määräyksiä. SEL ryhtyisi painostamaan pieniä ja keskisuuria yrityksiä liittymään työnantajaliittoon tai tekemään erilaisia liittämissopimuksia SEL:n kanssa, jotta työehtosopimus ”palautuisi” yleissitovaksi. Tuollainen tilanne ei varmasti ole kovinkaan monen yrityksen toivelistalla. Itse en myöskään näe sitä tavoittelamisen arvoisena, en ainakaan ensisijaisesti.

Täytyy vain toivoa, että ETL:n ja SEL:n neuvottelijoilla on tulevalle neuvottelukierroksella ymmärrystä solmia työehtosopimus, jossa huomioidaan myös pienten ja keskisuurten yritysten tarpeita. Se on koko monipuolisen ja monimuotoisen leipomo-konditoriatuotteen yhteinen etu. Silloin myös työehtosopimus pysyy ”ihan itsestään” yleissitovana, ilman yksittäisten yritysten, valtiovalan tai yleissitovuuden vahvistamislautakunnan antamaa erityistukea.

Mika Väyrynen

*Yritystoiminnan keskittäminen muutamien suuryritysten käsiin varmistaisi yleissitovuuden. Tuosta muu elintarviketeollisuus on hyvä esimerkki. Mutta yritystoiminnan keskittyminen ei ole yrittäjien, työntekijöiden eikä myöskään yhteiskunnan etu.